

ויקרא פרק כג

(כד) דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש:

במדבר פרק כט

(א) ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם:

ויקרא פרק כה

(ח) וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:

(ט) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם:

(י) וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל

אחזתו ואיש אל משפחתו תשבו:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כו עמוד ב

משנה- שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות. רבי יהודה אומר: בראש השנה תוקעין בשל זכרים,

וביובלות בשל יעלים.

גמרא. אמר רבי לוי: מצוה של ראש השנה ושל יום הכפורים בכפופין ושל כל השנה בפשוטין. - והתנן: שופר

של ראש השנה של יעל פשוט! - הוא דאמר כי האי תנא; דתניא, רבי יהודה אומר: בראש השנה היו תוקעין

בשל זכרים כפופין וביובלות בשל יעלים. - ולימא הלכתא כרבי יהודה! - אי אמרת הלכתא כרבי יהודה, הוה

אמינא אפילו של יובל נמי כרבי יהודה סבירא ליה, קא משמע לן. במאי קמיפלגי? מר סבר: בראש השנה -

כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי, וביום הכפורים - כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי. ומר סבר: בראש

השנה כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי, ובתעניות כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כז עמוד א

שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות וכו'. אמר רב שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידינא זה היום

תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כמאן - כרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם. מתיב רב עינא: שוה

יובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, והא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, דבראש השנה איתא

וביובל ליתא! - כי קתני - אשאר.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לג עמוד ב-לד.

תנו רבנן: מנין שבשופר - תלמוד לומר +ויקרא כה+ והעברת שופר תרועה, אין לי אלא ביובל, בראש השנה

מנין? תלמוד לומר בחדש השביעי, שאין תלמוד לומר בחדש השביעי, ומה תלמוד לומר בחדש השביעי -

שיהיו כל תרועות של חדש שביעי זה כזה. ומנין שפשוטה לפניה - תלמוד לומר והעברת שופר תרועה. ומנין

שפשוטה לאחריה - תלמוד לומר תעבירו שופר. ואין לי אלא ביובל, בראש השנה מנין - תלמוד לומר בחדש

השביעי...

שאינן תלמוד לומר בחדש השביעי, ומה תלמוד לומר בחדש השביעי שיהיו כל תרועות החדש השביעי זה - כזה.

ומנין לשלש של שלש שלש - תלמוד לומר והעברת שופר תרועה, שבתון זכרון תרועה, יום תרועה יהיה לכם.

ומנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה - תלמוד לומר שביעי שביעי לגזירה שוה.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד עמוד א

והאי תנא מייתי לה בגזירה שוה ממדבר, דתניא: +במדבר י+ ותקעתם תרועה - תקיעה בפני עצמה ותרועה

בפני עצמה. אתה אומר תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה, או אינו אלא תקיעה ותרועה אחת היא?

כשהוא אומר +במדבר י+ ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו - הוי אומר: תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני

עצמה. ומנין שפשוטה לפניה - תלמוד לומר +במדבר י+ ותקעתם תרועה, ומנין שפשוטה לאחריה - תלמוד

לומר +במדבר י+ תרועה יתקעו. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר

ותקעתם תרועה שנית, שאין תלמוד לומר שנית, ומה תלמוד לומר שנית - זה בנה אב: שכל מקום שנאמר

תרועה - תהא תקיעה שניה לה. אין לי אלא במדבר, בראש השנה מנין - תלמוד לומר תרועה תרועה לגזירה שוה. ושלש תרועות נאמרו בראש השנה: +ויקרא כג+ שבתון זכרון תרועה, +במדבר כט+ יום תרועה, +ויקרא כה+ והעברת שופר תרועה. ושתי תקיעות לכל אחת ואחת. מצינו למדין: שלש תרועות ושש תקיעות נאמרו בראש השנה, שתיים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים; שבתון זכרון תרועה, והעברת שופר תרועה - מדברי תורה, יום תרועה יהיה לכם - לתלמודו הוא בא. רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אחת מדברי תורה, ושתיים מדברי סופרים; והעברת שופר תרועה - מדברי תורה, שבתון זכרון תרועה, ויום תרועה יהיה לכם - לתלמודו הוא בא. מאי לתלמודו הוא בא?

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד עמוד א
אתקין רבי אבהו בקסרי: תקיעה, שלשה שברים, תרועה, תקיעה. - מה נפשך? אי ילולי יליל - לעביד תקיעה תרועה ותקיעה, ואי גנוחי גנח - לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה! - מספקא ליה אי גנוחי גנח אי ילולי יליל. - מתקיף לה רב עזירא: ודלמא ילולי הוה, וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה! - דהדר עביד תקיעה תרועה ותקיעה. - מתקיף לה רבינא: ודלמא גנוחי הוה, וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה! - דהדר עביד תקיעה שברים ותקיעה. - אלא רבי אבהו מאי אתקין? אי גנוחי גנח - הא עבדיה, אי ילולי יליל - הא עבדיה! - מספקא ליה דלמא גנח ויליל. - אי הכי, ליעבד נמי איפכא: תקיעה, תרועה, שלשה שברים ותקיעה, דלמא יליל וגנח! - סתמא דמילתא, כי מתרע באיניש מילתא - ברישא גנח והדר יליל.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד עמוד ב
תנו רבנן: תקיעות אין מעכבות זו את זו, ברכות אין מעכבות זו את זו, תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הכפורים מעכבות. מאי טעמא? - אמר רבה, אמר הקדוש ברוך הוא: אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה - בשופר.

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב הקדמה
הלכות שופר וסוכה ולולב. יש בכללן שלש מצות עשה. וזה הוא פרטן: (א) לשמוע קול שופר באחד בתשרי.

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק א הלכה א
מצות א עשה של תורה לשמוע תרועת השופר בראש השנה שנאמר +במדבר כ"ט+ יום תרועה יהיה לכם, ושופר שתוקעין בו בין בראש השנה בין ביובל הוא קרן הכבשים ב הכפוף, וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש, ואף על פי שלא נתפרש בתורה תרועה בשופר בראש השנה הרי הוא אומר ביובל +ויקרא כ"ה+ ג והעברת שופר תרועה וכו' תעבירו שופר, ומפי השמועה למדו מה תרועת יובל בשופר אף תרועת ראש השנה בשופר. +/השגת הראב"ד/ וכל השופרות פסולים חוץ מקרן הכבש. א"א הפריז על מדותיו אלא מצוה בכפופין ואם תקע בשל יעל יצא. +

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק א הלכה ג
שופר של ע"ז אין תוקעין בו לכתחלה ואם תקע בו ד יצא, ושל עיר הנדחת אם תקע בו לא יצא, שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול אף על פי שלא נגע בו ולא הגביהו השומע (יצא) ואין בקול דין גזל, וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מעילה, ואם תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מצות לא ליהנות ניתנו, לפיכך המודר הנייה משופר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה. +/השגת הראב"ד/ ואין בקול דין גזל. א"א ואפילו יהיה בו דין גזל יום תרועה יהיה לכם מ"מ הכי איתא בירושלמי (סוכה פ"ג ה"א). +

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ב הלכה ב
כל מי שאינו חייב בדבר אינו מוציא את החייב ידי חובתו, לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר השומע מהן לא יצא, אנדרוגינוס מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו, טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו, שהטומטום שנקרע אפשר שימצא זכר ואפשר שימצא נקבה. +/השגת הראב"ד/ אנדרוגינוס מוציא את

מינו. א"א זהו לדעת מי שאומר אנדרוגינוס בריה הוא אבל למי שאומר חציו זכר הוא אינו מוציא לא את מינו ולא שאינו מינו כעין מי שחציו עבד וחציו בן חורין. +

הלכה ג

וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא ב אפילו לעצמו שאין צד עבדות שבו מוציא צד חירות שבו, אלא כיצד יצא ידי חובתו שישמע מבן חורין שיתקע לו.

הלכה ד

המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא, נתכוון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתכוון התוקע להוציאו או שנתכוון התוקע להוציאו ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו, עד שיתכוין שומע ומשמיע.

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג

הלכה א

כמה תקיעות חייב אדם לשמוע ביום טוב של ראש השנה, תשע תקיעות, לפי שנאמרה תרועה ביובל ובראש השנה שלשה פעמים וכל תרועה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה, ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהן, תקיעה ותרועה ותקיעה, תקיעה ותרועה ותקיעה.

הלכה ב

תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי אורך השנים ורוב הגליות ואין אנו יודעין היאך היא, אם היא היללה שמיליין הנשים בנהייתן בעת שמיבבין, או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לכו מדבר גדול, או שניהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבא אחריה הן הנקראין תרועה, שכך דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל, לפיכך אנו עושין הכל.

הלכה ג

היללה היא שאנו קוראין תרועה, והאנחה זו אחר זו היא שאנו קוראין אותה שלשה שברים, נמצא סדר התקיעות כך הוא: מברך ותוקע תקיעה ואחריה שלשה שברים א ואחריה תרועה ואחריה תקיעה, וחוזר כסדר הזה שלשה פעמים, ותוקע תקיעה ואחריה שלשה שברים ואחריה תקיעה וחוזר כסדר הזה שלשה פעמים, ותוקע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה וחוזר כסדר הזה שלשה פעמים, נמצא מנין התקיעות שלשים כדי להסתלק מן הספק.

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג ה"ח

שלש ברכות אמצעיות אלו של ראש השנה ויום הכפורים של יובל שהן מלכיות וזכרונות ושופרות מעכבות זו את זו,

רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג הלכה י

המנהג הפשוט בסדר התקיעות של ראש השנה בצבור כך הוא: אחר שקוראין בתורה ומחזירין הספר למקומו יושבין כל העם ואחד עומד ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר וכל העם עונין אמן, וחוזר ומברך ז שהחינו וכל העם עונין אחריו אמן, ותוקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק על הסדר, ואומר קדיש ועומדין ומתפללין תפלת מוסף, ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות תוקע תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה פעם אחת, ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה שלשה שברים ותקיעה, ומברך ברכה ששית שהיא שופרות, ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם ח אחת וגומר התפלה.

הלכה יא

זה שתוקע כשהן יושבין הוא שתוקע על סדר הברכות כשהן עומדים, ט ואינו מדבר בין תקיעות שמיושב לתקיעות שמעומד, ואם סח ביניהן אף על פי שעבר אינו חוזר ומברך.

הלכה יב

בדין היה שיתקעו על כל ברכה כל בבא מהן שלשה פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין אלא כיון שיצאו מידי ספק בתקיעות שמיושב אין מטריחין על הצבור לחזור בהן כולן על סדר ברכות, אלא די להן בבא אחת על כל ברכה כדי שישמעו תקיעות על סדר ברכות, וכל הדברים האלו בצבור אבל היחיד בין ששמע על סדר ברכות בין שלא שמע על הסדר בין מעומד בין מיושב יצא ואין בזה מנהג.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל הקדמה

(יב) לתקוע בשופר בי' בתשרי כדי לצאת עבדים חפשי.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י

הלכה י

מצות עשה לתקוע בשופר בעשירי לתשרי בשנת היובל, ומצוה זו מסורה לבית דין תחלה (שנאמר והעברת שופר תרועה) וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע שנאמר תעבירו שופר, ותוקעין בשופר תשע כדרך שתוקעין בר"ה =בראש השנה=, ומעבירין שופר בכל גבול ישראל.

הלכה יא

שופר של יובל ושל ראש השנה אחד הוא לכל דבר, ואחד ראש השנה ואחד היובל לתקיעות, אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החדש בין בב"ד שלא קדשו בו את החדש, וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע כל זמן שבית דין יושבין ושלא בפני בית דין.

הלכה יב

ובר"ה שחל להיות בשבת לא היו תוקעין אלא בבית דין שקדשו בו את החדש, ואין כל יחיד ויחיד תוקע אלא בפני בית דין.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קלז

והמצוה הקל"ז היא שצונו לתקוע בשופר בעשירי מתשרי משנה זו ולקרא בכל ארצותינו דרור לעבדים ולצאת כל עבד עברי לחרות בלי פדיון ביום הזה כלומר העשירי מתשרי. והוא אמרו ית' (בהר ט) והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם ואמר וקראתם דרור בארץ לכל יושביה. הנה התבאר (מתני' ר"ה כו ב) ששנה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות. וכבר התבארו משפטי תקיעות שופר בראש השנה במסכת ראש השנה (עמ"ע קע וש"נ). וידוע שהתקיעה הזאת ביובל אמנם היא לפרסם החרות ושהוא מין מן ההכרזה והוא אמרו וקראתם דרור. ואין ענינה ענין תקיעת ראש השנה כי היא זכרון לפני י"י (אמור כג) וזו להוציא את העבדים כמו שבארנו: